

Жазу нысанын дұрыс ұстау тәсілін үйрету мәселесін қарастыратынымыз: қарындаш, қалам. Жоғарыда айтылғандармен қатар, осы кезеңде баланың қол мен саусақтардың моторлық функцияларын өрескел бұзуы салдарынан дұрыс әдіс орындалмаған жағдайда қаламды ұстаудың жеке әдісін таңдау қажет. Жазу құралын ұстауды үйрену негізінен мыналарды қамтиды:

1. Жазу кезінде қолдың дұрыс орналасуына машықтану.
2. Қол мен саусақтың қалам ұстауға еліктейтін позасын қабылдауға үйрету.
3. Баланың алдында жатқан қаламды (қарындашты) ыңғайлы ұстауды қалыптастыру, жазу позициясын қабылдау.
4. Саусақтардың босансуын және керілуін үйрету, олар жазба нысанын ұстап тұрып, жазудың дұрыс күйін сақтайды.
5. Қаламды ұстап тұрып саусақтардың еркін қимылдарын дамыту жаттығуларын орындауы.

Жазуды оқыту барысында баланы жетекші қолмен жазуға үйрету және жаттығуды зардап шеккен қолдағы әрекеттерді қалыпқа келтіруге бағытталған медициналық шаралар кешенімен (физиотерапия, арнайы гимнастика, дәрі-дәрмекпен емдеу) біріктіру ұсынылады.

Алайда, баланың жаттығулары мен жұмысының ұзақтығы 15 минуттан аспауы керек, содан кейін үзіліс жасап, баланың демалуына мүмкіндік беру керек. Бір реттік жалпы жұмыс ұзақтығы 30 минуттан аспауы керек екенін есте ұстаған жөн [4].

Қорытындылай келе, балаларға арналған саусақ гимнастикасының көңілді қарым-қатынас жағдайында өтуі өте маңызды, өйткені егер бала гимнастиканы күнделікті, міндетті жаттығулар ретінде қабылдайтын болса, ол тез арада қызығушылығын жоғалтады және оны қайта ояту қиын болады. Саусақ гимнастикасы мен саусақ ойындары арқылы бала түрлі сенсорлық әсер алады, оның зейіні мен зейінін жинақтау қабілеті дамиды, сондай-ақ жаттығулар мен ойындар ересек пен баланың арасындағы жақсы қарым-қатынасты қалыптастырады.

Әдебиеттер тізімі

1. Ипполитова М.В. және т.б. Воспитание детей с церебральным параличом в семье / М.В. Ипполитова. – М. : Просвещение, 1980.
2. Агаркова Н.Г. Основы формирования графического навыка у младших школьников // Начальная школа. – 2009. – №4. – Б. 15-17.
3. Сухомлинский В.А. Родительская педагогика. – М.: Знание, 1978. – 96 б.
4. Финни Н. Ребенок с церебральным параличом. – М., 2001.

ЖЕКЕ ТҮЛҒАНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕР

Лекер Толғанай Нұрбекқызы,
педагогика және психология мамандығының білім магистрі,
Көкшетау қ.

Аннотация

Өзектілігі: Қазыргі уақыттағы тұлғаның толыққанды қалыптасуында туындайтын педагогикалық-психологиялық мәселелердің пайда болуы. Дүниеге келген баланың даму процесінде түрлі проблемалардың алдын алу жұмыстарын жүргізу.

Мақсаты: Тұлғаның қалыптасуындағы педагогикалық-психологиялық қолдаудың түрлері, қоғаммен тұлғаның өзара байланыстылығын анықтау, түзету-дамыту жолдарын қарастыру, ары қарай жүйелі жұмыстың мақсатын айқындау.

Түйінді сөздер: тұлға, педагогикалық-психологиялық қолдау, жалпы психология, әлеуметтік орта, қоғам, тәрбие, білім беру жүйесі.

Аннотация

Актуальность: Возникновение педагогико-психологических проблем, возникающих в полноценном становлении личности на данном этапе. Проводить работу по профилактике различных проблем в процессе ребенка.

Цель: выявить формы психолого-педагогической поддержки в становлении личности, взаимосвязи личности с социумом, рассмотреть пути коррекционно-развивающего, определить цель дальнейшей системной работы.

Ключевые слова: личность, педагогико-психологическое сопровождение, общая психология, социальная среда, общество, воспитание, система образования.

Abstract

Relevance: the emergence of pedagogical and psychological problems that arise in the full-fledged formation of the individual at this stage. Carry out work on the prevention of various problems in the process of the child.

Purpose: to identify the forms of psychological and pedagogical support in the formation of the individual, the relationship of the individual with society, to consider the ways of correctional and developmental, to determine the purpose of further systematic work.

Keywords: personality, pedagogical and psychological support, general psychology, social environment, society, upbringing, education system.

Жалпы психология ғылымы адам бойындағы психологиялық процестерді, кейіптерді, қалыптарды зерттейді. Өзімнің дәрістерімде психология саласынның түрлеріне тоқтала отырып, адам бойында кездесетін психоэмоционалды процестерге тоқталу. Психология саласы осы күнге дейін әлі зерттеліп, толықтырулар енгізілу үстінде. Жалпы адамзат бойындағы психологиялық құбылыстардың ерекшеліктерін, әр адамға тән психологиялық процестердің дамуын, жас ерекшеліктерінің өзгешелігін ескере отырып оларды зерттеу, дамыту жұмыстарын жасау қажет екендігін анықтауға болады. Психология саласы тұлғаның қарқынды дамуын ғана зерттеп қоймай, сонымен қоса психологиялық ауытқуларды да зерттейді. Алдын алу шаралары, проблемалық мәселелерді шешу, психокоррекциялық жұмыстар, кеңес беруде қарастырылған. Тұлға – өзіндік білімі, саналы түрде шешім қабылдап іс-әрекет жасай алатын, өзінің азды-көпті жинаған тәжірибесі бар адамды айтуға болады. Осы орайда жеке адам, индивид, жеке тұлға ұғымдарының ортақ баламасы ретінде-адам ұғымы қолданыста. Даралық – жеке адамның тұтастай болмысының қайталанбастығы, оның әлеуметтік меңгерілген қажеттерінің тәжірибесінің, ерекше сипаты.

Білім – адамның танымдық қасиеттерінің, ойлау, сөйлеу, ақыл-ой қабілеттіліктерінің дамуын да ерекше орыналады. Тұлға бойындағы білімнің жаңарып, жас ерекшелігіне қарамай толықтырылып отыруы оның ізденіс үстінде, үнемі дамуында деп түсінеміз. Оқытуда, білім беру саласында адамның тек танымдық қасиеттерін ғана ескеріліп қоймай сонымен қатар психологиялық ерекшеліктеріне де назар аудару. Бойындағы темпераменті, қоғамды қорға да өзінің мінез-құлқын көрсете алуы, эмоциясымен сезімін реттеу алуы, алға қойған мақсаттарына жетудегі құшталығы, іскедеген жауапкершілігі, саналылығын да ескеру. Осы орайда адамның дамуында тәрбие процесі де ерекше орын алады. Себебі тұлғаның қалыптасуы жастайынан, сәби күнінен бастау алады. Тәрбие процесі жан-жақты яғни ата-ана, туысқандары, достары, қоршаған ортасының әсерінен қалыптасады. Олай болса баланың ортасы үйлесімді, жағымды, ыңғайлы болуы тиіс. Әрине, әрбала әртүрлі отбасыда өмірге келіп әртүрлі тәрбие алады, баланың санасы, психикасы енді қалыптасу үстінде болады, осы кезде нақ бастапайтылған сөз, іс-әрекет, ата-ананың жауапкершілігін де болады. Сондықтан білім беру процесінде отбасының алатын орны ерекше маңызды [1, б. 221].

Қазіргі уақытта оқу орындарындағы ең бір өзекті мәселелердің бірі–оқушылардың (студенттердің) білім алуға деген құштарлығының төмендігі немесе оқуға деген мотивациясының жоқтығы болмақ. Оқуға деген мотивациясының жоқтығы көптеген себептермен түсіндіріледі. Соның ішінде: білім алуға жалқаулық, ішпыстырарлық білім

орнындағы өмір, әлеуметтік-тұрмыстық жағдайы, ата-аналарымен және топтағы тұлғалар мен қарым-қатынасының нашар болуы т.б. Кейбір тұлғалар өздерінің мамандықтарын таңдауда ата-аналарының нұсқауымен немесе өмірінің бір бөлігі ретінде қарайды. Оқытумен тәрбиелеу процесі қатар жүретін процес болып табылады, сол себепті білім беруде жаңа бағдарламасын да педагогикалық-психологиялық қолдау көрету қарастырылған. Баланың жас ерекшелігіне байланысты, әрбір даму сатысында тұлғалық, интеллектуалдық және кәсіби дамуын қамтамасыз ету. Педагогикалық-психологиялық қолдауды алдымызда отырған тұлғаға көрсете білу қажет, себебі жаңа ортаға бейімделу процесі әр тұлғада әртүрлі уақытқа созылуы мүмкін. Әрине ортаға бейімделуі тек жеке тұлғаға ғана байланысты емес, қабылдап тұрған ортаның тұлғаларына да байланысты. Осы орай да педагог жұмыс жасау алуы қажет. Бала өмірдің барлық жағына қатысты көптеген әртүрлі таңдаулар алдын да болады: қалай оқу және оқытушылармен қандай қарым-қатынас құру, құрдастарымен қалай қарым-қатынас жасаймын, қазіргі және өзге талаптарға, ережелерге қалай бағытталу. Көмекке балаға әртүрлі қолдау бере алатын ересектер ұсынылады, ең алдымен бұлар – педагог, ата-ана және психолог [2, б.158].

Педагогикалық-психологиялық қолдау – әрбір баланың табысты оқуымен дамуы үшін әлеуметтік-психологиялық және педагогикалық жағдайлар құратын толық, жүйелі ұйымдастырылған қызмет. «Қолдау» түсінігі асакең, жалпы тараған ұғым болып табылады. Ол қолдауды қажет ететін адамдарға көмек көрсету, ол үшін бір жағдайларды шешіп немесе түзетуді көрсетеді. «Қолдау» адамның қалауынан туындайды, оның керегінен шығады. Қолдаудың бірнеше түрлері көрсетілген:

- педагогикалық қолдау;
- әлеуметтік қолдау;
- отбасылық қолдау.

Психологиялық профилактика – адамның жеке басының толыққанды психологиялық жетілуіне мүмкіндік туғызу, кіші топ және ұжымдардың, тұлғалық және тұлғараралық проблемалар және әлеуметтік-психологиялық қақтығыстардың алдын – алу мен әлеуметтік-психологиялық жағдайларды жақсартуға арналған ұсыныстарды жасау;

Психологиялық кеңес – тұлғаның өзін-өзі тануына, адекватты бағалауына және нақты өмір жағдайына бейімделуіне, құндылықты мотивациялық сферасының қалыптасуына, дағдарыстық жағдайларды жеңу мен үздіксіз тұлғалық өсуге көмектесетін эмоциялық тұрақтылыққа жетуге, соның ішінде басшыларға отбасылық кеңес беру.

Психологиялық коррекция(түзету) – тұлғамен тұлғараралық қатынастардың үйлесімділігі мен психикалық және жеке дамуындағы ауытқуларды жоюға бағытталған белсенді психологиялық-педагогикалық әсер[3, б. 225].

Баланы педагогикалық-психологиялық қолдаудағы диагностикалық бағыттың бір негізгі міндеттерінің бірі бастапқы кезеңде баланың алда кездесетін қиыншылықтары мен оқу процесінде бүгінгі күні бар қиыншылықтардың себебін механизмін анықтау болып табылады. Диагностикалық жұмыстың негізгі қағидалары: жан-жақтылық, кешенділік, жүйелілік, тұтастық. Дефектолог, психолог, логопед, мұғалім диагностиканы он екі бағыт бойынша жүргізеді: сенсорлық – перцептивті жағдай, зейіні, есте сақтауы, ойлауы, сөйлеуі, өзін-өзі бағалауы, ерік – жігері, психомоторлық жағдайы, әлеуметтік-тұрмыстық жағдайы, оқу біліктілігі, еңбек біліктілігі, қарым-қатынастық. Диагностикалық жұмыс әр бағыт бойынша ұпай беріліп арнайы математикалық-статистикалық бағытта қолданылады. Педагогикалық-психологиялық қолдау мақсатында баламен жүргізілген диагностикалық бағыт бойынша мұғалім диагностиканың нәтижесін негізге ала отырып, баланың жасына сай жұмыс түрін анықтап, балаға түзету – дамыту бағдарламасын құрады. Түзету – дамыту бағыты мәселенің күрделілігіне байланысты болып келеді. Бірнеше бағыттары бойынша:

- сенсорлық-соматикалық дамуын қалыптастыру;
- кеңістік, уақыт түсініктерін қалыптастыру;

- қабылдау процесін қалыптастыру;
- ойлау операцияларын қалыптастыру;
- зейіннің тұрақтылығы, шоғырлануын қалыптастыру;
- түйсікті, есте сақтауды қалыптастыру;
- сөйлеу тілін, сөздік қорын арттыру.

Бұл бағыттарды психологиялық процестерді танып, білім түзету процесінде қолданылуы баланың танымдық қасиеттерін қалыптастырады. Проблемалық мәселенің туындауының бірден бір себебі жеке тұлғаның қоғаммен қоршаған адамдармен қарым-қатынасының дұрыс жүргізілмеуінен пайда болады. Қоғам адамның мінезінің қалыптасуының бірден бір бөлшегі, қарым-қатынастың орнауы ортаға байланысты. Сол себепті әлеуметтік ортамен жұмыстың сапалы жүргізілуі тиіс. Әлеуметтік – бейімдеу бағыты:

- қоршаған ортаға бейімделуіне жағдай жасау;
- шығармашылыққа тарту;
- іс-шараларға қатыстыру;
- әлеуметтік-тұрмыстық бағдарлауға үйрету;
- өзін-өзі басқара білуге.

Өзіндік бағыттардың ерекшеліктерін атап тоқталып кеттік, әрине әлеуметтік ортамен жұмыстың күрделілігі ауқымды және бірнеше жұмыс түрлерін талап етеді. Тұлғаның толыққанды қалыптасуының бөлшегі әлеуметтік ортамен байланысы.

Қорыта келгенде жеке тұлғаның жас ерекшелігіне байланысты қалыптасуы, оның үздіксіз дамуы үстінде болады. Тұлғаның психологиялық процестерінің дұрыс игерілуі, түсіндірілуіне байланысты болмақ. Білімге деген құштарлығы, зейіні, ойлауы, қабылдауы жалпы интеллектуалдық танымдық қасиеттерінің негізі дамудың дұрыс бағытқа қойылуы, осы орайда ата-ананың, мұғалімнің еңбегі зор. Білімге қоса тәрбие процесі де ескеріледі, тәрбиенің де жүйелі түрде қалыптасуы жұмыс жүргізілуі қажет. Адам бойындағы тәрбиенің қалыптасуы әлеуметтік ортамен қарым-қатынасының жүйелі түрде жүргізілуіне байланысты. Жаңа туған нәрестенің санасын уламай, толыққанды дамуы, жеке тұлға болып қалыптасуына барлық жағдай жасалуы тиіс. Бақытты бала, саналы адам, қоғамда өз орнын таба алатын, болашақ кәсібін таңдауда қателеспей болашаққа жарқын қарауы, өзіне және тікелей қоғамға байланысты болмақ.

Әдебиеттер тізімі:

1. С.Б.Бабаев. Жалпы және тұлғалық психология. Алматы: «NURPRESS», 2013 – 352 б.
2. Қ.С.Тебенова. Арнайы психология негіздері: оқу-әдістемелік құралы 2-ші басылым. Қарағанды «Ақнұр», 2019 – 264 б.
3. К.Жұмасова, Л.Есенова. Психология 3-ші басылым. Астана: Фолиант, 2017 – 400 б.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБУЧЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С ЗПР

Лемехова Вера Константиновна,
преподаватель кафедры специального образования,
магистр специального образования,
Лифанова Светлана Александровна,
студентка 3 курса ОП «Дефектология»,
Кожанова Валентина Андреевна,
студентка 3 курса ОП «Дефектология»,
Костанайский региональный университет им. А.Байтурсынова, г.Костанай

Аннотация

Өзектілігі: мақалада инклюзивті білім беруді ұйымдастырудағы кейбір қиындықтар және психикалық дамуы тежелген кіші мектеп оқушыларының мысалында ерекше білім беру